

Liesbeth van den Brink-Baggerman: „Ik ben nog niet onder de indruk van AI-vertalingen.“ FOTO ERIK VAN 'T WOUDE

🕒 5 min.

Wordt de notaris overbodig door AI?

JURIDISCHE TEKSTEN Kunstmatige intelligentie produceert simpele vertalingen

Even uw testament of huwelijksakte doorlezen? Dat valt niet mee. Notaris Liesbeth van den Brink-Baggerman pleit al jaren voor begrijpelijker taal. Nu is er ook een andere optie.

ZED FASEL

Wettekst:

Partijen verlenen elkaar over en weer volmacht voor het verrichten van rechtshandelingen ten behoeve van de gewone gang van de huishouding, zoals bedoeld in artikel 1:85 Burgerlijk Wetboek.

Wie er na het drie keer lezen van deze tekst nog steeds geen bal van snapt, is niet alleen. Juridische teksten zijn namelijk ingewikkeld. Veel mensen weten niet eens wat er in hun eigen huwelijksakte of testament staat. Er gaan al tijden stemmen op om notaristeksten begrijpelijker te maken. Liesbeth van den Brink-Baggerman is een van hen.

Tien jaar geleden schreef zij — zelf notaris in het familierecht — een artikel waarin ze liet zien dat teksten wél makkelijker konden, door een deel van een samenlevingscontract te 'vertalen'. De bovenstaande zin kwam daarin voor. Zij maakte er het volgende van:

vertaling notaris:

Wij hebben samen een huishouding. Wij geven elkaar toestemming om alle dingen te doen die nodig zijn in een gezamenlijke huishouding.

Begrijpelijker, en in de kern hetzelfde. „Er is wel wat bewustwording, maar het kan nog een stuk beter”, zegt Van den Brink-Baggerman. „Deels is dat logisch. Het is een grote tijdsinvestering. Het is moeilijk om teksten makkelijk te maken en juridisch waterdicht te houden. Je maakt de aktes niet alleen voor klanten, maar ook voor partijen als pensioenfondsen, banken en het kadaster. Maar deels is het ook uit angst voor het onbekende.”

Intussen heeft de tijd niet stilgestaan. Kunstmatige intelligentie is in opkomst. Met deze programma's is lastige taal leesbaar te maken. Een AI-toepassing als ChatGPT produceert, wanneer we vragen de tekst begrijpelijk te maken voor een 10-jarige, het volgende:

ChatGPT:

We mogen dingen voor elkaar regelen als dat nodig is voor ons dagelijks leven, zoals de wet zegt.

Begrijpelijk, en in grote lijnen hetzelfde als de vertaling van Van den Brink-Baggerman. Toch is zij zelf nog niet helemaal overtuigd dat ze binnenkort met pensioen kan. „Ik ben niet onder de indruk dat het zoveel beter is. Dit citaat verwijst naar de wet, dat is juist iets wat je wilt voorkomen omdat de meeste mensen die wet niet uit hun hoofd kennen. In andere AI-vertalingen zie je ook woorden als 'eerlijk' of 'iets leuks' voorbijkomen. Daar zit een waardeoordeel in, terwijl ook een vertaling neutraal moet blijven.”

Privacy

Daarnaast speelt privacy een rol. „Je wilt niet onnodig veel persoonlijke informatie in een dataset hebben. En je moet niet vergeten dat een groot deel van mijn werk bestaat uit persoonlijk contact. Scheidingen en overlijdens zijn emotionele gebeurtenissen. Ik voer dag in, dag uit mooie en soms ook minder leuke gesprekken. Het is maar de vraag of mensen dat met een robot willen doen.”

AI-deskundige Henk van Ess denkt dat het notariaat wel degelijk met de tijd meekan. „Taalmodellen als ChatGPT schitteren als je ze kunt trainen met vaste, repetitieve gegevens. Als er een beroepsgroep is die veel met herhaling van vaste kennis moet werken, zijn het notarissen.”

Dat sommige versies van dit soort taalmodellen nog niet helemaal correct zijn, betekent niet dat beter afgestemde modellen lang op zich laten wachten. Sterker nog: volgens Van Ess bestaan ze al. „De nieuwere modellen pakken met gemak tien juridische documenten op en vergelijken ze met elkaar. Een contract opstellen kunnen ze ook al. Het is alleen heel bepalend wat voor soort model je hebt en met wat voor informatie je ze traint. In theorie kun je je hele levensverhaal aan een bestaand model voorschotelen, en maakt dat vervolgens een prima testament voor je.” Van Ess verwacht niet dat de notaris helemaal gaat verdwijnen. „Aan de voorkant zullen veel mensen altijd een menselijk gezicht willen. Maar het is wel zo dat een groot deel van hun werkzaamheden makkelijker kan. Dit kan juist gunstig zijn voor iedereen. De notaris heeft er minder werk aan, waardoor het goedkoper wordt voor de klant.”

Enorm veranderd

De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie houdt zich al een tijd bezig met AI, vertelt een woordvoerder. „Technologie heeft ons werk de afgelopen jaren al enorm veranderd. Je kunt sinds kort volledig digitaal een bv oprichten. Dat was vroeger ondenkbaar. Ook zaken als AI en blockchaintechnologie volgen we op de voet, en daar wordt al mee geëxperimenteerd.”

Heel lang laat dit mogelijk niet meer op zich wachten. Er zijn legio nieuwe modellen in aantocht. Zo is dit wat taalmodel Claude Opus (nog niet op de Nederlandse markt) maakt van de tekst uit het eerder genoemde samenlevingscontract:

Claude Opus:

Oké, laten we dit samen doornemen. Dit deel van jullie samenlevingscontract gaat over hoe jullie de kosten van jullie huishouden gaan delen en betalen. Ten eerste geven jullie elkaar toestemming om beslissingen te nemen over dagelijkse dingen in het huishouden. Dat betekent dat jullie allebei boodschappen kunnen doen, rekeningen kunnen betalen en andere normale huishoudelijke taken kunnen uitvoeren namens elkaar.

Het is volgens de beroepsorganisatie moeilijk te zeggen of deze ontwikkelingen al snel tot grote veranderingen gaan leiden. „Technologie kost natuurlijk ook geld. En je kunt moeilijk van individuele notarissen verwachten dat ze hier allemaal meteen gebruik van maken. Er kleven daarnaast veel risico's aan het gebruik van modellen als ChatGPT. Dus voordat AI een vaste plek krijgt in het notariaat, moet er eerst een gespecialiseerde en goed geteste vorm komen.”